ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषत्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ – ୪)

108 Upanishad (Vol – 4)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । **ଉପନିଷଦ**କୁ ବେଦର **ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର** ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ '**ବେଦାନ୍ତ**' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ '**ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା** ଓ '**ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା** ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ସ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ ରହୁଥିଲା, ସେଇମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "**ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା**" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ **୧୦୮**ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡିକ ହେଲେ - **ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ**, ଓ **ଯୋଗ** । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ **ଦଶୋପନିଷଦ,** ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ **୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ**, ସେଗୁଡିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଈଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଋକ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁଦ୍ଗଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହ୍ବୃଚ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୬	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବଜ୍ରସୂଚୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଣ୍ଡିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜାବାଲ, ଜବାଲି	ଯୋଗଚୂଡାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍କନ୍ଦ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ୱତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସନ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧ୍ୟାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ୱ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଈଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ, ମୁକ୍ତିକା	ଜାବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାଟ୍‌-ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍‌-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ରମ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରଂବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ-ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ୍, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଲ, ଶରଭ, ଭସ୍ମଜାବାଲ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସର୍ବମୋଟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ସୁ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଚାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡା, ଓଡିଶା

ବୈଷ୍ଣବ ଉପନିଷଦ

(Vaishnava Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ହୟଗ୍ରୀବ ଉପନିଷଦ

(Hayagribopanisat / Hayagriba Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର

ବଲାଙ୍ଗୀର, ଓଡ଼ିଶା,

mehertaranisen1@gmail.com

ହୟଗ୍ରୀବୋପନିଷତ୍ / ହୟଗ୍ରୀବ ଉପନିଷଦ

।। ଅଥ ହୟଗ୍ରୀବୋପନିଷତ୍ ।।

ସ୍ୱଜ୍ଞୋଽପି ୟତ୍-ପ୍ରସାଦେନ ଜ୍ଞାନଂ ତତ୍ଫଲମାପ୍ନୁୟାତ୍ ।
ସୋଽୟଂ ହୟାସ୍ୟୋ ଭଗବାନ୍ହୃଦି ମେ ଭାତୁ ସର୍ବଦା ।।

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣେଭିଃ ଶୃଣୁୟାମ ଦେବାଃ । ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷଭିର୍ୟଜତ୍ରାଃ ।
ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ତୁଷ୍ଟୁବାଗୁଁସସ୍ତନୂଭିଃ । ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ୟଦାୟୁଃ ।।
ସ୍ୱସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବାଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନଃ ପୂଷା ବିଶ୍ୱବେଦାଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନସ୍ତାର୍କ୍ଷ୍ୟୋ ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ।।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

।। ପ୍ରଥମୋପନିଷତ୍ ।।

ହରିଃ ଓଁ ।।
ନାରଦୋ ବ୍ରହ୍ମାଣମୁପସମେତ୍ୟୋବାଚାଧୀହି ଭଗବନ୍ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାଂ
ବରିଷ୍ଠାଂ ୟୟା ଚିରାତ୍ସର୍ବପାପଂ ବ୍ୟପୋହ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାଂ ଲବ୍ଧ୍ୱୈଶ୍ୱର୍ୟବାନ୍ଭବତି ।
ବ୍ରହ୍ମୋବାଚ ହୟଗ୍ରୀବଦୈବତ୍ୟାନ୍ମନ୍ତ୍ରାନ୍ୟୋ ବେଦ ସ ଶ୍ରୁତିସ୍ମୃତୀତିହାସପୁରାଣାନି ବେଦ ।
ସ ସର୍ବୈଶ୍ୱର୍ୟବାନ୍ଭବତି । ତ ଏତେ ମନ୍ତ୍ରାଃ ——
ବିଶ୍ୱୋତ୍ତୀର୍ଣସ୍ୱରୂପାୟ ଚିନ୍ମୟାନନ୍ଦରୂପିଣେ ।
ତୁଭ୍ୟଂ ନମୋ ହୟଗ୍ରୀବ ବିଦ୍ୟାରାଜାୟ ସ୍ୱାହା ସ୍ୱାହା ନମଃ ।। ୧।।

ଋଗ୍ୟଜୁଃସାମରୂପାୟ ବେଦାହରଣକର୍ମଣେ ।
ପ୍ରଣବୋଦ୍ଗୀଥବପୁଷେ ମହାଶ୍ୱଶିରସେ ନମଃ ସ୍ୱାହା ସ୍ୱାହା ନମଃ ।। ୨।।

ଉଦ୍ଗୀଥ ପ୍ରଣବୋଦ୍ଗୀଥ ସର୍ବବାଗୀଶ୍ୱରେଶ୍ୱର ।
ସର୍ବବେଦମୟାଚିନ୍ତ୍ୟ ସର୍ବଂ ବୋଧୟ ବୋଧୟ ସ୍ୱାହା ସ୍ୱାହା ନମଃ ।। ୩।।

ବ୍ରହ୍ମାତ୍ରିରବିସବିତୃଭାର୍ଗବା ଋଷୟଃ । ଗାୟତ୍ରୀତ୍ରିଷ୍ଟୁବନୁଷ୍ଟୁପ୍ ଛନ୍ଦାଂସି ।
ଶ୍ରୀମାନ୍ହୟଗ୍ରୀବଃ ପରମାତ୍ମା ଦେବତେତି । ଲ୍-ହୌ(ହ୍-ସୌ)ମିତି ବୀଜମ୍ ।
ସୋଽହମିତି ଶକ୍ତିଃ । ଲ୍-ହୂ(ହ୍-ସୌ)ମିତି କୀଲକମ୍ । ଭୋଗମୋକ୍ଷୟୋର୍ବିନିୟୋଗଃ ।
ଅକାରୋକାରମକାରୈରଙ୍ଗନ୍ୟାସଃ । ଧ୍ୟାନମ୍ ।

ଶଙ୍ଖଚକ୍ରମହାମୁଦ୍ରାପୁସ୍ତକାଢ୍ୟଂ ଚତୁର୍ଭୁଜମ୍ ।
ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରସଂକାଶଂ ହୟଗ୍ରୀବମୁପାସ୍ମହେ ।।

ଓଁ ଶ୍ରୀମିତି ଦ୍ୱେ ଅକ୍ଷରେ । ଲ୍-ହୌ(ହ୍-ସୌ)ମିତ୍ୟେକାକ୍ଷରମ୍ ।
ଓଁ ନମୋ ଭଗବତ ଇତି ସପ୍ତାକ୍ଷରାଣି । ହୟଗ୍ରୀବାୟେତି ପଞ୍ଚାକ୍ଷରାଣି ।
ବିଷ୍ଣବ ଇତି ତ୍ର୍ୟକ୍ଷରାଣି । ମହ୍ୟଂ ମେଧାଂ ପ୍ରଜ୍ଞାମିତି ଷଡକ୍ଷରାଣି ।
ପ୍ରୟଚ୍ଛ ସ୍ୱାହେତି ପଞ୍ଚାକ୍ଷରାଣି । ହୟଗ୍ରୀବସ୍ୟ ତୁରୀୟୋ ଭବତି ।। ୪।।

ଓଁ ଶ୍ରୀମିତି ଦ୍ୱେ ଅକ୍ଷରେ । ଲ୍-ହୌ(ହ୍-ସୌ)ମିତ୍ୟେକାକ୍ଷରମ୍ ।
ଐମୈମୈମିତି ତ୍ରୀଣ୍ୟକ୍ଷରାଣି । କ୍ଲୀଂ କ୍ଲୀମିତି ଦ୍ୱେ ଅକ୍ଷରେ ।
ସୌଃ ସୌରିତି ଦ୍ୱେ ଅକ୍ଷରେ । ହ୍ରୀମିତ୍ୟେକାକ୍ଷରମ୍ ।
ଓଁ ନମୋ ଭଗବତ ଇତି ସପ୍ତାକ୍ଷରାଣି । ମହ୍ୟଂ ମେଧାଂ ପ୍ରଜ୍ଞାମିତି ଷଡକ୍ଷରାଣି ।
ପ୍ରୟଚ୍ଛ ସ୍ୱାହେତି ପଞ୍ଚାକ୍ଷରାଣି । ପଞ୍ଚମୋ ମନୁର୍ଭବତି ।। ୫।।

।। ଇତି ହୟଗ୍ରୀବୋପନିଷତ୍ସୁ ପ୍ରଥମୋପନିଷତ୍ ।। ୧ ।।

Not For Commercial Use

।। ଦ୍ଵିତୀୟୋପନିଷତ୍ ।।

ହୟଗ୍ରୀବୈକାକ୍ଷରେଣ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ।

ବ୍ରହ୍ମା ମହେଶ୍ଵରାୟ ମହେଶ୍ଵରଃ ସଂକର୍ଷଣାୟ ସଂକର୍ଷଣୋ ନାରଦାୟ ନାରଦୋ

ବ୍ୟାସାୟ ବ୍ୟାସୋ ଲୋକେଭ୍ୟଃ ପ୍ରାୟଚ୍ଛଦିତି ହକାରୋଂସକାରୋମକାରୋଂ

ତ୍ରୟମେକସ୍ଵରୂପଂ ଭବତି ।

ଲ୍-ହୌଂ(ହ୍-ସୌଂ) ବୀଜାକ୍ଷରଂ ଭବତି ।

ବୀଜାକ୍ଷରେଣ ଲ୍-ହୌଂ(ହ୍-ସୌଂ) ରୂପେଣ ତଜ୍ଜାପକାନାଂ ସଂପତ୍ସାରସ୍ଵତୌ ଭବତଃ ।

ତତ୍ସ୍ଵରୂପଜ୍ଞାନାଂ ବୈଦେହୀ ମୁକ୍ତିଶ୍ଚ ଭବତି ।

ଦିକ୍ପାଲାନାଂ ରାଜ୍ଞାଂ ନାଗାନାଂ କିନ୍ନରାଣାମଧିପତିର୍ଭବତି ।

ହୟଗ୍ରୀବୈକାକ୍ଷରଜପଶୀଲାଜ୍ଞୟା ସୂର୍ୟାଦୟଃ ସ୍ଵତଃ ସ୍ଵସ୍ଵକର୍ମଣି ପ୍ରବର୍ତନ୍ତେ ।

ସର୍ବେଷାଂ ବୀଜାନାଂ ହୟଗ୍ରୀବୈକାକ୍ଷରବୀଜମନୁତ୍ତମଂ ମନ୍ତ୍ରରାଜାତ୍ମକଂ ଭବତି ।

ଲ୍-ହୌଂ(ହ୍-ସୌଂ) ହୟଗ୍ରୀବସ୍ଵରୂପୋ ଭବତି । ଅମୃତଂ କୁରୁ କୁରୁ ସ୍ଵାହା ।

ତଜ୍ଜାପକାନାଂ ବାକ୍ସିଦ୍ଧିଃ ଶ୍ରୀସିଦ୍ଧିରଷ୍ଟାଙ୍ଗୟୋଗସିଦ୍ଧିଶ୍ଚ ଭବତି ।

ଲ୍-ହୌଂ(ହ୍-ସୌଂ) ସକଲସାମ୍ରାଜ୍ୟେନ ସିଦ୍ଧିଂ କୁରୁ କୁରୁ ସ୍ଵାହା ।

ତାନେତାନ୍ମନ୍ତ୍ରାନ୍ୟୋ ବେଦ ଅପବିତ୍ରଃ ପବିତ୍ରୋ ଭବତି ।

ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ସୁବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଭବତି । ଅଗମ୍ୟାଗମନାତ୍-ପୂତୋ ଭବତି ।

ପତିତସଂଭାଷଣାତ୍-ପୂତୋ ଭବତି । ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାଦିପାତକୈର୍ମୁକ୍ତୋ ଭବତି ।

ଗୃହଂ ଗୃହପତିରିବ ଦେହୀ ଦେହାନ୍ତେ ପରମାତ୍ମାନଂ ପ୍ରବିଶତି ।

ପ୍ରଜ୍ଞାନମାନନ୍ଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ତତ୍ତ୍ଵମସି ଅୟମାତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମ ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ମୀତି

ମହାବାକ୍ୟୈଃ ପ୍ରତିପାଦିତମର୍ଥଂ ତ ଏତେ ମନ୍ତ୍ରାଃ ପ୍ରତିପାଦୟନ୍ତି ।

ସ୍ଵରବ୍ୟଞ୍ଜନଭେଦେନ ଦ୍ଵିଧା ଏତେ । ଅଥାନୁମନ୍ତ୍ରାଞ୍ଜପତି ।

ୟଦ୍ଵାଗ୍ଵଦନ୍ତ୍ୟବିଚେତନାନି ରାଷ୍ଟ୍ରୀ ଦେବାନାଂ ନିଷସାଦ ମନ୍ଦ୍ରା ।

ଚତସ୍ର ଊର୍ଜଂ ଦୁଦୁହେ ପୟାଂସି କ୍ଵ ସ୍ଵିଦସ୍ୟାଃ ପରମଂ ଜଗାମ ।। ୧।।

ଗୌରୀର୍ମିମାୟ ସଲିଲାନି ତକ୍ଷତ୍ୟେକପଦୀ ଦ୍ୱିପଦୀ ସା ଚତୁଷ୍ପଦୀ ।
ଅଷ୍ଟାପଦୀ ନବପଦୀ ବଭୂବୁଷୀ ସହସ୍ରାକ୍ଷରା ପରମେ ବ୍ୟୋମନ୍ ।। ୨।।

ଓଷ୍ଠାପିଧାନା ନକୁଲୀ ଦନ୍ତୈଃ ପରିବୃତା ପବିଃ ।
ସର୍ବସ୍ୟୈ ବାଚ ଈଶାନା ଚାରୁ ମାମିହ ବାଦୟେତି ଚ ବାଗ୍ରସଃ ।। ୩।।

ସସର୍ପରୀରମତିଂ ବାଧମାନ ବୃହନ୍ମିମାୟ ଜମଦଗ୍ନିଦତ୍ତା ।
ଆସୂର୍ୟସ୍ୟ ଦୁରିତା ତନାନ ଶ୍ରବୋ ଦେବେଷ୍ୱମୃତମଜୁର୍ୟମ୍ ।। ୪।।

ୟ ଇମାଂ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାମେକାଦଶ୍ୟାଂ ପଠେଦ୍ଧୟଗ୍ରୀବପ୍ରଭାବେନ ମହାପୁରୁଷୋ ଭବତି ।
ସ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତୋ ଭବତି ।
ଓଁ ନମୋ ବ୍ରହ୍ମଣେ ଧାରଣଂ ମେ ଅସ୍ତ୍ୱନିରାକରଣଂ ଧାରୟିତା ଭୂୟାସଂ କର୍ଣୟୋଃ
ଶ୍ରୁତଂ ମାଚ୍ୟୋଢ୍ୱଂ ମମାମୁଷ୍ୟ ଓମିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ।।

।। ଇତି ହୟଗ୍ରୀବୋପନିଷତ୍ସୁ ଦ୍ୱିତୀୟୋପନିଷତ୍ ।। ୨ ।।

ହରିଃ ଓଁ ତତ୍ସତ୍ ।।

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣେଭିଃ ଶୃଣୁୟାମ ଦେବାଃ । ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷଭିର୍ୟଜତ୍ରାଃ ।
ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ତୁଷ୍ଟୁବାଗୁଁସସ୍ତନୂଭିର୍ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ୟଦାୟୁଃ ।।
ଓଁ ସ୍ୱସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବାଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନଃ ପୂଷା ବିଶ୍ୱବେଦାଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନସ୍ତାର୍କ୍ଷ୍ୟୋ ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ।।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

।। ଇତି ହୟଗ୍ରୀବୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ।।

Not For Commercial Use